

گنج اسرار ملازند رانی

احوال و سروده‌های امیر ملازند رانی (پازواری)

بر اساس نُسخ خطی انستیتو دوست‌نوشته‌های شرقی فرهنگستان علوم روسیه - سن پترزبورگ

تصحیح و پژوهش: علی ذبیحی، محمدرضا گودرزی

درنگستان
DERANGESTAN

گنج اسرار مازندرانی

احوال و سروده‌های امیر مازندرانی (پازواری)

بر اساس خطی استیتو دست‌نوشته‌های شرقی فرهنگستان علوم روسیه - سن پترزبورگ

تصحیح و تصحیح علی ذبیحی، محمدرضا گودرزی

صفحه‌آرایی یاسر عزآباد

باز آفرینی طرح روی جلد بر اساس نقوش، نمادها و نشانه‌های تاریخی مازندران

طراح جلد شاه محمدپور

طرح یونیرم جلد یاسر عزآباد

چاپ و صحافی پورریح

چاپ اول زمستان ۱۳۹۶

شمارگان ۱۰۰۰ جلد

قیمت ۳۰۰۰۰ تومان

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

سرشناسه: ذبیحی، علی، ۱۳۵۶ -، مصحح | عنوان و نام بدیله‌آور: گنج اسرار مازندرانی: احوال و سروده‌های امیر مازندرانی (پازواری) | براساس نسخ خطی استیتو دست‌نوشته‌های شرقی فرهنگستان علوم روسیه - سن پترزبورگ / تصحیح و پژوهش علی ذبیحی، محمدرضا گودرزی | مشخصات نشر: سازی: موسسه درنگستان، ۱۳۹۶ | مشخصات ظاهری: ۲۰۲ ص | شابک: ۹۷۹۵۲-۸-۴-۸۰۰-۹۷۸۰ | وضعیت فهرست نویسی: فیبا | عنوان دیگر: احوال و سروده‌های امیر مازندرانی (پازواری) | براساس نسخ خطی استیتو دست‌نوشته‌های شرقی فرهنگستان علوم روسیه - سن پترزبورگ | موضوع: امیرپازواری، قرن ۹ ق. -- نقد و تفسیر | موضوع: شعر مازندرانی -- قرن ۹ ق. -- تاریخ و نقد | موضوع: Mazandarani poetry -- 15th century -- History and criticism | موضوع: شعر مازندرانی -- قرن ۹ ق. -- تاریخ و نقد | موضوع: Mazandarani poetry -- 15th century -- History and criticism | موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- ترجمه شده از مازندرانی | موضوع: Translations from Mazandarani Persian poetry -- 20th century -- | شناسه افزوده: گودرزی، محمدرضا، ۱۳۵۱ -، مصحح | رده بندی کنگره: ۷۳۲۱۳۹۶ / ۷۳۲۱۳۹۶ / PIR۵۶۷۷۱۵ | رده بندی دیویی: ۸۰۴۳۳ / ۱ / شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۵۲۰۸۰

فهرست

- سخن ناشر | ۷
- پیش‌گفتار | ۹
- امیر؛ پازواری یا مازندرانی؟ | ۱۱
- امیر؛ پازواری یا مازندرانی؟ | ۲۷
- ترصیح بر کتب کنزالاسرار و دست‌نوشته‌های آن | ۲۹
- نسخه شناخت و متن شناخت نسخه B-2454 | ۳۳
- نسخه شناخت و متن شناخت نسخه C-1906 | ۳۵
- متن دست‌نوشته‌ها (۱) حواله پازواری | ۴۷
- من کلام امیر مازندرانی | ۵۳
- راهنمای آوانگاری | ۱۰۹
- واژه‌نامه | ۱۱۱
- پیوست ترتیب سروده‌ها بر اساس قافیه | ۱۱۱
- پیوست ترتیب سروده‌های هزل، بر اساس قافیه | ۱۴۴
- برابری ابیات کنزالاسرار مازندرانی و نسخه C-1906 | ۱۴۵
- منابع | ۱۵۹
- تصویر کامل دست‌نوشته‌ها | ۱۶۵

پیش‌گفتار

نام «امیر» در مازندران با نام «برنهارد دارن»^۱ (Bernard Dom) - (۱۸۰۵-۱۸۸۱م) خاورشناس آلمانی، بار روسیه گره خورده است. او عضو آکادمی علوم روسیه بود و شرح مسافرت‌های علمی‌اش به قفقاز و کرانه‌های جنوبی دریای خزر در جلد چهارم مجله علمی فرهنگستان علوم به چاپ رسید. «دارن» - بر اساس مجموعه دست‌نوشته‌هایی که امروزه در سن‌پترزبورگ نگهداری می‌شوند - در سال ۱۲۷۷هـ.ق (۱۸۶۰م) حکایت‌هایی به مازندرانی و اشعار منسوب به امیرنوار را با عنوان «کنزالاسرار مازندرانی» (جلد اول) منتشر ساخت و سپس در سال ۸۳هـ.ق (۱۸۶۶م) موفق به تدوین جلد دوم آن در سن‌پترزبورگ شد.^۲ این جلد، دارای دو قسم اول و دوم است و متأسفانه قسم دوم آن، به چاپ نرسید.

نقص وارده در کنزالاسرار و دست‌یابی به دست‌نوشته‌های اشعار امیر، مسبب پیگیری‌های جسته‌گریخته‌ای شد تا آنکه در دفترهای نشریه «نسخه‌های خطی» - زیر نظر استادان معظم «محمدتقی دانش‌پژوه» و «ایرج افشار» - از نسخ خطی اشعار امیرپازواری در انستیتو دستنویس‌های شرقی فرهنگستان علوم روسیه - سن‌پترزبورگ (نام سابق: موزه آسیای روسیه) یاد گردید. - همین تذکر در سال ۱۳۷۲ - در کتاب «مازندران» به کوشش «حسین صمدی» مجدداً یادآوری شد. - از این تاریخ به بعد، دوستان مازندرانی و پژوهندگان امیر، برآن شدند تا به این نسخ - به ویژه بخش از دست‌نوشته «کنزالاسرار» - دست یابند که متأسفانه به سبب فرآیند پیچیده و محدودیت‌دار در کتابخانه ملی روسیه، موفقیتی حاصل نشد.^۳

مصححان اثر در ادامه همان پیگیری‌ها، به تکاپویی مجدد پرداختند که به مدد الهی، گشایشی در کار حاصل شد و دوست گرامی جناب «حسین متقی» در سفر علمی به

۱ - بهتر بود نام «دارن» به صورت «دورن» نوشته می‌شد. اما با توجه به اینکه خود ایشان نامشان را با الفبای فارسی - به صورت «دارن» ثبت نمودند این شیوه، آشنای پژوهشگران و مطالعه‌کنندگان کتاب کنزالاسرار گردید. لذا در اثر حاضر نیز از همان شیوه پیروی شد.

۲ - جلد نخست «کنزالاسرار مازندرانی»، در ایران در سال ۱۳۳۷ شمسی با مقدمه دکتر منوچهر ستوده و دیباچه محمدکاظم گل‌باباپور (کتایفروشی خاقانی)، و جلد دوم آن در سال ۱۳۴۹ شمسی، به کوشش محمدکاظم گل‌باباپور، به طریق افست منتشر شدند.

۳ - نگاه کنید به مقاله «امیرپازواری بر ساخته برجاء از بمون نیوری» - صفحه ۲۰۵.

سن پترزبورگ - جهت شناسایی نسخ خطی اسلامی - بنا به درخواست، اطلاعاتی از نسخ دست‌نویست اشعار امیرپازواری را استنساخ نمودند. سپس تصویر نسخه شماره C-1906 با همکاری دکتر «رضا ملکی» - راینز فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در روسیه - برای کتابخانه ملی ایران تهیه شد.^۱ این جریان مسبب حرکتی جدی در شناسایی دیگر نسخ موجود از اشعار مربوط به امیر در سن پترزبورگ گردید که با همکاری جناب «الکسی خیسما تولین» - مترجم مثنوی مولوی به زبان روسی - اطلاعاتی رونوشت شده، و سپس با استعانت ارزشمند پروفیسور «ولادیمیر ایوانف» - استاد ایران‌شناسی و زبان فارسی در دانشگاه دولتی مسکو - تصویر اصل نسخه B-2454 و تصاویری از دیگر دست‌نوشته‌های مرتبط با امیرپازواری از سن پترزبورگ به دست مصححان رسید.

اکنون که - عمل ده دست‌نویست B-2454 و C-1906 به صورت اثر حاضر، منتشر می‌گردد بسیار خرسندیم که سندی بر اسناد امیر و مکتوبات مازندرانی افزوده شده است و امیدواریم با همت و تلاشی افزوتر، امکان حفظ و حراست از دیگر میراث مکتوب و ارجمند ایرانی و اسلامی در قلمرو روسیه، دیگر نقاط دنیا، فراهم گردد. همچنین لازم است مجدداً مراتب سپاس خود را نسبت به پیگیر دوستان و گرانمایگان فرزانه: «حسین متقی»، پروفیسور «ولادیمیر ایوانف»، «الکسی خیسما تولین»، دکتر «رضا ملکی» و دکتر «غلامرضا امیرخانی» - معاونت محترم کتابخانه ملی ایران - و در کنار بخش نسخ خطی آن ابراز داریم که مسبب شناسایی و تهیه این دست‌نوشته‌ها در کوتاه‌ترین زمان شدند. همچنین سپاس‌گذار کاربدستان فرهیخته «فرهنگ‌خانه مازندران»، به ویژه استاد «احمد محسن پور» - که در جریان آماده‌سازی اثر، روی در نقاب خاک کشیدند - و جناب «ابوبکر صبری اشرفی» هستیم که تمهیدات چاپ این اثر را در مجموعه گرانسنگ خود، فراهم نمودند. - راکم الله خیرا.

من الله توفیق
علی ذبیحی - محقق و مترجم
آمل - شیراز
بهمن ماه ۱۳۹۴

۱ - اعلام و درج این خبر، برای نخستین بار با عنوان‌های «دیوان امیرپازواری در سن پترزبورگ روسیه - ۲ بهمن ۱۳۹۳»، و «نسخه خطی دیوان امیرپازواری به ایران آمد - ۱۴ فروردین ۱۳۹۴» در سایت‌های خبری «مازندنومه» و «ساتین» منتشر شد.